

BİLGİ NOTU

İstilacı Yabancı Türlerin Girişinin ve Yayılmasının
Önlenmesi ile Yönetimi Hakkında Yönetmelik Hk.

DEHUKAM

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
DENİZ HUKUKU
ULUSAL ARAŞTIRMA MERKEZİ

ANKARA UNIVERSITY
NATIONAL CENTER FOR THE
SEA AND MARITIME LAW

Atıf İçin: DEHUKAM, "İstilacı Yabancı Türlerin Girişinin ve Yayılmasının Önlenmesi ile Yönetimi Hakkında Yönetmelik Hk.", Ankara Üniversitesi Deniz Hukuku Ulusal Araştırma Merkezi Bilgi Notları, (2026).

+90 312 212 11 89

f t i n /dehukamtr

www.dehukam.org
info@dehukam.org

Emek Mahallesi, 19. Sokak. No:84,
06590 Çankaya/Ankara, Türkiye

www.dehukam.org

BİLGİ NOTU

Konu: İstilacı Yabancı Türlerin Girişinin ve Yayılmasının Önlenmesi ile Yönetimi Hakkında Yönetmelik Hk.

İstilacı Yabancı Türlerin Girişinin ve Yayılmasının Önlenmesi ile Yönetimi Hakkında Yönetmelik, 21 Şubat 2026 tarihli ve 33175 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır¹. Söz konusu yönetmelik, istilacı yabancı türlerin ülkeye girişinin önlenmesi, erken tespiti, kontrol altına alınması ve yayılmasının engellenmesine ilişkin önemli düzenlemeler getirmektedir. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan Yönetmelik ile Türkiye’de istilacı yabancı türlere yönelik daha önce farklı mevzuatlarda dağınık şekilde yer alan düzenlemelerin sistematik bir çerçeveye kavuşturulması amaçlanmıştır. Ayrıca söz konusu Yönetmelik, Avrupa Birliği mevzuatıyla uyum çalışmaları kapsamında özellikle İstilacı Yabancı Türlerin Girişinin ve Yayılmasının Önlenmesi ile Yönetimi Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü (AB) 1143/2014 ile paralel bir hukuki çerçeve oluşturulması bakımından da önem taşımaktadır.

Yönetmelik kapsamında, istilacı yabancı türlerin kasıtlı veya kasıtsız olarak ülkeye girişinin ve yayılmasının önlenmesine yönelik usul ve esaslar belirlenmiş ve bu türlerin etkin biçimde yönetilebilmesi amacıyla kurumsal ve teknik mekanizmalar oluşturulmuştur. Bu çerçevede Yönetmelik ile Ulusal İstilacı Yabancı Tür (UİST) Listesinin oluşturulması ve düzenli olarak güncellenmesi öngörülmüştür. Yönetmeliğin 7 nci maddesi uyarınca UİST listesindeki istilacı yabancı türler kasıtlı bir şekilde;

- a) Transit olarak taşınamaz ve ülke sınırları içine sokulamaz.
- b) Kapalı muhafaza da dâhil olmak üzere herhangi bir yerde bulundurulamaz.
- c) Kapalı muhafaza da dâhil olmak üzere üretilemez, büyütülemez ve yetiştirilemez.
- ç) İmha için özel tesislere taşınması hariç, taşınamaz.
- d) Ticarete konu edilemez, satılamaz, trampaya konu edilemez veya kullanılamaz.
- e) Çevreye salınamaz.

¹ İstilacı Yabancı Türlerin Girişinin ve Yayılmasının Önlenmesi ile Yönetimi Hakkında Yönetmelik, Resmî Gazete Sayı: 33175 Tarih: 21.02.2026, <<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2026/02/20260221-2.htm>> s.e.t. 12 Mart 2026.

Yönetmelik aynı zamanda ilgili kurum ve kuruluşlara, UİST listesinde yer alan türlerin kasıtlı olmayan yollarla ülkeye girişini ve yayılmasını önlemek amacıyla gerekli tüm tedbirleri alma yükümlülüğü getirmektedir.

Yönetmelik ile ayrıca istilacı yabancı türlere ilişkin politika ve uygulamaların koordinasyonunu sağlamak amacıyla **Ulusal İstilacı Yabancı Türler Komisyonunun** oluşturulması öngörülmüştür. Bu Komisyonun, istilacı yabancı türlerle mücadeleye ilişkin ilke ve kuralları belirlemek, UİST listesinin hazırlanmasına ve güncellenmesine karar vermek, bu türlerin ülkeye girişlerinin önlenmesi ve yönetimine ilişkin strateji ve eylem planlarını onaylamak ve kurumlar arası koordinasyonu sağlamak gibi görevleri bulunmaktadır. Bunun yanında, bilimsel ve teknik destek sağlamak amacıyla **Sucul İstilacı Yabancı Türler Teknik Danışma Grubu** ile **Karasal İstilacı Yabancı Türler Teknik Danışma Grubunun** oluşturulması da Yönetmelik ile düzenlenmiştir. Bu grupların, istilacı yabancı türlere ilişkin risk değerlendirmesi çalışmalarına katkı sağlaması ve bilimsel veri üretimi yoluyla karar alma süreçlerini desteklemesi öngörülmektedir.

Yönetmelikte ayrıca kapsam dışında bırakılan tür ve organizmalar da açıkça belirtilmiştir. Buna göre;

- a) İnsan müdahalesi olmaksızın iklim değişikliği veya ekolojik koşullar nedeniyle doğal yayılış alanını değiştiren türler,
- b) 18/3/2010 tarihli ve 5977 sayılı Biyogüvenlik Kanunu kapsamında tanımlanan genetiği değiştirilmiş organizmalar,
- c) 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu kapsamında tanımlanan hayvan hastalıklarına yol açan patojenler,
- ç) 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Kanunda tanımlanan bitki veya bitkisel ürünlere zarar veren organizmalar,
- d) 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Kanunda tanımlanan bitki koruma ürünlerinde kullanılmak üzere üretilen veya ithal edilen mikroorganizmalar,
- e) 22/3/1971 tarihli ve 1380 sayılı Su Ürünleri Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde avcılığı, yetiştiriciliği ve ticareti yapılan türlerden, risk değerlendirmesi neticesinde biyolojik çeşitliliği ve ilgili ekosistem hizmetlerini tehdit etmediği veya olumsuz etkilemediği tespit edilen türler ile

- f) 31/12/2009 tarihli ve 27449 dördüncü mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Biyosidal Ürünler Yönetmeliği kapsamında biyosidal ürünlerde kullanılmak üzere üretilen veya ithal edilen mikroorganizmalar

Yönetmeliğin kapsamı dışında tutulmuştur.

Biyolojik İstila ve İstilacı Yabancı Türler

Bir türün insan faaliyetleri neticesinde kasıtlı veya kasıtsız bir şekilde doğal yayılış alanı dışına taşınarak veya hareket ederek, yerleşebileceği ve yayılabileceği yeni bölgelere girişini içeren sürece biyolojik istila denilmektedir. Bu şekilde taşınan yabancı türler doğal habitatları dışındaki alanlara, kasıtlı veya kasıtlı olmayan yollarla girebilirler ve yeni habitatlarına yerleştikten sonra, ekosistem üzerinde muhtemel tehdit haline gelebilirler. Bu durumda orada yaşayan yerli türlerle rekabet etmeleri sonucunda üstün gelip, yeni çevrelerini tamamen istila edebilirler. İstilacı yabancı türler aynı zamanda, genetik etkiler sebebiyle ve melezleşme yoluyla yerli türlerin ve ekosistemlerin yapısını ve işlevlerini bozabilmektedir.

İstilacı yabancı türler, son dört yüzyıldır küresel olarak biyolojik çeşitlilik üzerine en büyük tehditlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Biyolojik çeşitliliğinin hızla yok olmasına neden olan istilacı yabancı türler, çok önemli ekonomik, çevresel ve sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Dünyanın pek çok ülkesinde sucul-karasal bitkiler, memeliler, kuşlar, sürüngenler, mikroorganizmalar, amfibiler ve balıkları içerisine alan yüzlerce canlı türü “istilacı, yayılımcı, yayılmacı veya yabancı, egzotik tür” olarak tanımlanmaktadır. İstilacı yabancı türler, bir ekosisteme herhangi bir nedenle ülke içinden veya dışından sonradan eklenmiş olan ve belli bir süre zarfında oradaki biyolojik çeşitliliği doğrudan veya dolaylı olarak olumlu-olumsuz etkileyerek ekosistemde baskın hale gelen türler olarak tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletler Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi’ndeki (CBD) tarife göre; “istilacı yabancı tür”, yerleşmesi ve yayılmasıyla ekonomik veya çevresel zararlar vererek ekosistemleri, habitatları veya türleri tehdit eden yabancı türdür. Antarktika dahil altı kıtada istilacı yabancı türlerin neden olduğu problemler mevcuttur.

Küreselleşme, ulaşım ve teknolojiye gelişmeler nedeniyle insan hareketlerinin hızının artmasıyla ve iklim değişikliğinin etkisini hissettirmesiyle birlikte, istilacı yabancı türler birçok ülke ve coğrafyada olduğu gibi ülkemizde de etkili olmaktadır. Ülkemize akvaryumculuk,

akuakültür, bahçe düzenleme, balıklandırma ve rekreasyonel amaçlar gibi kasıtlı olarak getirilen veya Süveyş Kanalı ve gemilerin balast suyu gibi başka yollardan kasıtsız bir şekilde gelen balığından bitkisine, memelisinden böceğine kadar birçok istilacı yabancı tür bulunmakta ve doğal zenginliklerimiz üzerine tehdit olmaya devam etmektedir. İstilacı yabancı türler özellikle yerli türler ile endemik türler üzerinde etkili olmakta ve birçok doğal türümüz yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. İstilacı yabancı türlerin oluşturduğu bu tehdit, ekosistemin çökmesine neden olmakta ve gıda güvenliği açısından çok önemli olan besin zincirini de bozmaktadır. Bunun yanı sıra, ekonomi ve insan sağlığı için de tehdit olmaya devam etmektedir.

Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından yayımlanan dokümana göre dünyanın en etkili 100 istilacı yabancı türünden 14 tanesi Türkiye’de bulunmaktadır². Denizlerimizde ise büyük çoğunluğu Süveyş Kanalı ve gemilerin balast suyuyla beraber gelmek üzere yabancı tür sayısı 500’ü aşmıştır ve bu sayı artmaya da devam etmektedir. Balıkçılık sektörünü de olumsuz etkileyen bu yabancı türlerden en tehlikelileri balon balığı, aslan balığı, sokar balıkları, kaykay ve deniz analarıdır. İç sularımızda 350’ye yakın balık türü bulunmakla beraber, 25 adet balık türü iç sularımıza aşılmıştır. Ayrıca ülkemizde tehdit altındaki tatlı su balık türünün sayısı da 49’dur. Bu türleri yerleştirdikten sonra sularımızdan çıkartmak ve yok etmek çok zor ve maliyetli olduğundan balıklandırmada çok dikkatli olunması gerekmektedir. Tatlı suları işgal eden bu türler, bulunduğu ortamdaki organizma ve canlıları yiyerek yerli türlerle besin rekabetine girmektedirler. Bunun beraberinde getirdikleri hastalık ve parazitleri ortama bulaştırarak endemik ve doğal türlerimizin yok olmasına sebep olmaktadır. Bu istilacı yabancı türler balık yumurtası ve larvalarıyla beslenerek biyolojik çeşitlilik açısından da büyük tehdit oluşturmaktadırlar.

Denizel İstilacı Yabancı Türlerin Yayılması

Denizel istilacı yabancı türler farklı şekillerde taşınabilmektedir. Denizcilik sektörü, diğer ulaştırma sektörlerine nazaran uluslararası ticari taşımacılıkta en yüksek paya sahiptir. Dünyanın %71’i denizlerle kaplıdır ve tüm ülkelerin toplu bir şekilde ulaşım ile bağlantısını sağlayan en önemli ulaşım yolu deniz yolu taşımacılığıdır³. Deniz yolu taşımacılığı, diğer taşımacılık türleri ile karşılaştırıldığında özellikle daha güvenli ve daha ucuz olması nedeniyle en çok tercih edilen

² Lowe S., Browne M., Boudjelas S., De Poorter M. (2000) 100 of the World’s Worst Invasive Alien Species A selection from the Global Invasive Species Database.

³ United Nations Conference on Trade and Development, *Review of Maritime Transport 2023* (UNCTAD 2023).

taşımacılık türüdür. Dünyada taşınan yüklerin hacim olarak yaklaşık %89'u denizyolu ile gerçekleşmektedir⁴. Denizel istilacı yabancı türler, bilerek veya bilmeyerek insan faaliyetleri sonucunda doğal olarak ait olmadıkları ortamlara girmektedirler. Özellikle, gemiler, yatlar ve teknelerin gövdesine tutunarak ve çoğunlukla gemilerin balast suyu içerisinde taşınmaktadır. Dünya'da her gün gemilerin balast suları içinde 7.000 tür taşındığı tespit edilmiştir.

Türkiye'nin denizlerine 500'den fazla denizel yabancı tür girdiği bilinmektedir. Türkiye; Avrupa, Asya, Kafkasya ve Ortadoğu ile olan eşsiz bağlantısı ve Afrika'ya komşu coğrafyasıyla kıtaların, ticaret ve enerji yollarının, kültürel etkileşimlerin kavşağında olan bir ülkedir. Bu konumu dolayısıyla, yalnızca kara ulaşım koridorları açısından değil, deniz ulaşım ağı açısından da kritik bir noktadadır ve önemli bir yere sahiptir.

İstilacı Yabancı Türlerle Mücadele

İstilacı yabancı türlerle mücadelede en önemli yöntemler; yerleşmeden ve yayılmadan önce girişlerini önlemek, erken tespit ve müdahale etmek, belli bir bölgeye yerleşmeleri durumunda ise sayılarını kontrol altında tutmak ve yayılma hızlarını azaltmaktır. Ülkemizde biyolojik çeşitliliğin korunmasına ilişkin ulusal mevzuat oldukça kapsamlı olmakla birlikte, münhasıran istilacı yabancı türlerin kontrol altına alınması ve bu türlerin ülkeye girişlerinin ve yayılımlarını engellenmesi, denetimlerinin yapılması, listeler oluşturulmasına ilişkin bir hukuki düzenleme mevzuatımızda bulunmamaktaydı. Bu çerçevede, istilacı yabancı türlerin biyolojik çeşitlilik, ekonomi ve insan sağlığı üzerinde meydana getirebileceği olumsuz etkilerinin önlenmesi, azaltılması veya en aza indirilmesi için ülkeye girişlerine ve yayılmalarına dair tedbirler ile yönetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemek zorunluluğu doğmuştur.

İstilacı Yabancı Türlerin Girişinin ve Yayılmasının Önlenmesi ile Yönetimi Hakkında 22 Ekim 2014 tarihli ve (AB) 1143/2014 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü'nün uyumlaştırılması hususuna, Avrupa Birliğine Katılım için hazırlanan Ulusal Eylem Planı'nda (2021-2023) yer verilmişti⁵. "İstilacı Yabancı Türlerin Girişinin ve Yayılmasının Önlenmesi ile

⁴ International Chamber of Shipping, *Shipping and World Trade: Global Shipping Facts* (ICS 2024) <<https://www.ics-shipping.org/shipping-facts/>> s.e.t. 12 Mart 2026.

⁵ Avrupa Birliği'ne Katılım İçin Ulusal Eylem Planı Ocak 2021-Aralık 2023, T.C. Dışişleri Bakanlığı Avrupa Birliği Başkanlığı, <https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/uep/21_23_UEP_TR.pdf> s.e.t. 12 Mart 2026.

Yönetimi Hakkında Yönetmelik”in T.C. Tarım ve Orman Bakanlığınca çıkarılması söz konusu Eylem Planında taahhüt edilmişti⁶.

SONUÇ

Bu kapsamda söz konusu Yönetmelik 21 Şubat 2026 tarihinde yürürlüğe girerek yeni bir idari yapı ve listeleme sistemi oluşturmuştur. Ayrıca Yönetmelik, istilacı yabancı türlerle mücadelede önleme, erken uyarı ve hızlı müdahale yaklaşımını esas alan bütüncül bir yönetim modeli benimsemektedir. Bu çerçevede, istilacı yabancı türlerin ülkeye giriş yollarının belirlenmesi, risk değerlendirmesi süreçlerinin yürütülmesi, türlerin izlenmesi ve raporlanması, kontrol altına alınması veya ortadan kaldırılması için ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordineli bir çalışma yürütülmesi öngörülmektedir. Özellikle denizcilik faaliyetleri, uluslararası ticaret, akvaryumculuk, akuakültür ve rekreasyonel amaçlı tür taşımacılığı gibi alanların istilacı yabancı türlerin yayılmasında önemli rol oynadığı dikkate alındığında, Yönetmelik ile getirilen izleme ve denetim mekanizmalarının uygulamada önemli bir işlev görmesi beklenmektedir. Bununla birlikte, istilacı yabancı türlerin ekosistemler üzerindeki etkilerinin çoğu zaman geri döndürülemez nitelikte olması ve bu türlerin yerleştikten sonra tamamen ortadan kaldırılmasının son derece zor ve maliyetli olması nedeniyle, Yönetmelik ile benimsenen önleyici yaklaşımın biyolojik çeşitliliğin korunması bakımından önemli bir politika aracı oluşturduğu değerlendirilmektedir. Bu yönüyle düzenleme, Türkiye’de biyolojik çeşitliliğin korunması, ekosistem hizmetlerinin sürdürülebilirliği ve doğal kaynakların yönetimi açısından stratejik bir hukuki ve idari çerçeve ortaya koymaktadır.

⁶ Avrupa Birliği’ne Katılım İçin Ulusal Eylem Planı Ocak 2021-Aralık 2023, s. 221.